

مقاله پژوهشی - فصلنامه علمی **رهپا**

سال هفدهم، شماره ۵، ۶۴، پاییز ۱۴۰۲

صفحه ۳ تا ۲۶

نقش عملکرد سیاسی دولت در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: دولت حسن روحانی)

مهدی دریابگی سلیمی / دانشجوی دکتری علوم سیاسی واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران
بهناز اژدری / استادیار گروه علوم سیاسی، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، ایران (نویسنده مسئول)
b_azhdari944@yahoo.com

علی رحیمی صادق / استادیار گروه تاریخ، واحد بافت، دانشگاه آزاد اسلامی، بافت، کرمان

چکیده

تحقیق حاضر به بررسی نقش عملکرد سیاسی دولت در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران (مطالعه موردی: دولت حسن روحانی) پرداخته است. روش تحقیق در این مطالعه از نوع توصیفی - همبستگی می باشد. جامعه آماری در این پژوهش، کلیه نخبگان فکری و ابزاری استان کرمان می باشند که تعداد کل آنها حدود ۳۵۴۸ نفر بوده که بر اساس فرمول حجم نمونه (کوکران) تعداد ۳۴۷ نفر بعنوان حجم نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه گیری سهمیه ای اطلاعات از آنان گردیده است. در این تحقیق جهت سنجش عملکرد سیاسی دولت از پرسشنامه محقق ساخته بر مبنای شاخص های هشت گانه مطرح شده در برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) و جهت سنجش توسعه سیاسی از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی تحقیق نشان می دهد که بین عملکرد سیاسی دولت روحانی با پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد نتایج نشان می دهند که به ترتیب اولویت اجماع سازی، شفاف سازی، کارایی و اثربخشی، بسط و ارتقای مشارکت، حاکمیت قانون بیشترین نقش مثبت و همچنین به ترتیب اولویت متغیرهای مسئولیت پذیری، پاسخگویی و عدالت و انصاف بیشترین نقش منفی را بر متغیر پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی داشته اند در ضمن در مجموع بر اساس ضریب R محاسبه شده می توان گفت متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" و ابعاد هشت گانه در (۰/۶۹۴) از واریانس و یا تغییرات متغیر پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

کلیدواژه: عملکرد سیاسی، عملکرد سیاسی دولت، توسعه سیاسی، حسن روحانی.

تاریخ تایید: ۱۴۰۲/۰۷/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱

مقدمه

از منظر علوم سیاسی توسعه سیاسی بخشی از فرآیند پیچیده توسعه ملی است که در دو بعد توسعه مشارکت سیاسی و توسعه رقابت سیاسی متجلی می شود. توسعه سیاسی از جمله مباحثی است که در چند دهه اخیر توجه عدّه زیادی از پژوهشگران را عمیقاً به خود جلب کرده و در کانون علایق فکری اندیشمندان علوم اجتماعی و علوم سیاسی قرار گرفته است. ایران، در زمره آن دسته از کشورهایی قرار می گیرد که پیشینه بلند مدتی از تجربه نوعی دولت متمرکز با فعالیت های کارگزاری زیاد و مبتنی بر ضوابط و قوانین خاصی دارد. توسعه سیاسی در این کشور (همچون دیگر ابعاد توسعه) در هر دوره (پیش و پس از انقلاب اسلامی) وابسته به سیاست های دولت بوده است. پس از انقلاب اسلامی با پای گذاشتن به عرصه تازه ای از نظام برنامه ریزی و تصمیم سازی سیاسی، جامعه مسیر متفاوت و خاصی از توسعه سیاسی را با فراز و فرودهای گوناگون آزموده است در ایران با پیروزی انقلاب اسلامی در ایران یکی از عناصر مهم و راهبردی اندیشه سیاسی امام خمینی که سایر مقوله ها نسبت به آن شکل می گیرد، "حکومت" بوده که به عنوان دکترین عملی و قابل تحقق، در سراسر دوران فعالیت و حرکت سیاسی ایشان کاملاً مشهود بوده و آن را به طور جد پی گیری می کردند. در همین رابطه رهبر معظم انقلاب امام خامنه ای نیز بارها بر توسعه سیاسی و نقش و وظیفه دولت در توسعه سیاسی تاکید داشته اند در همین خصوص در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری آیت الله خامنه ای، مفهوم دولت با توجه به منشأ الهی مردمی دانستن دولت و اعتقاد به مردم سالاری دینی و اصول مسلم استقلال، آزادی و جمهوری، مفهومی شبکه ای است که بر مبنای هندسه الهی شکل یافته است ایشان کارویژه اصلی دولت را «نظارت، حمایت و هدایت» و اصل اساسی را عدم دخالت دولت در ابعاد مختلف (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی) زندگی مردم تعریف و تبیین نموده و در بعد سیاسی تاکید بسیاری بر توسعه آزادی سیاسی شهروندان، احترام به مطالبه گری اجتماعی و سیاسی شهروندان بعنوان یکی از حقوق اساسی آنان، آزادی بیان و ارتقای توسعه سیاسی جامعه در جهت برپایی قسط و عدالت، مردم سالاری، استقلال، مبارزه با فساد و بی عدالتی، دفاع از حقوق ملت در همه زمینه ها، داشته اند با عنایت به آنچه که ذکر شد و با توجه به اهمیت و ضرورت توسعه سیاسی و نقش و جایگاه آن در فرآیند توسعه همه جانبه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور و همچنین وظیفه و نقش دولت ها در تسهیل و حمایت از فرآیند توسعه سیاسی کشور و تاکید رهبری انقلاب در این خصوص، همواره این سوال مطرح بوده که عملکرد دولت ها و بخصوص عملکرد سیاسی

دولت‌ها تا چه اندازه در پیشبرد توسعه سیاسی کشور موثر بوده است؟ که متأسفانه به دلایل مختلف از جمله عدم انجام مطالعات و تحقیقات علمی در این خصوص پاسخ علمی مشخصی در این خصوص این سوال وجود ندارد در همین خصوص دولت حسن روحانی در طی دو دروه متوالی ریاست بر قوه مجریه همواره با مطرح نمودن شعارهایی همچون اعتدال گرایی، عقل گرایی، توسعه حقوق شهروندی، قانونگرایی، آزادی‌های مدنی، حق آزادی بیان، حق آزادی تجمعات مسالمت آمیز و... یکی از اهداف استراتژیک خود در حوزه سیاسی را توسعه سیاسی در کشور اعلام نموده است اما اینکه عملکرد سیاسی دولت حسن روحانی در دو دوره ریاست بر قوه مجریه تا چه اندازه در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران نقش داشته است؟ و مولفه‌های مختلف به چه میزان در روند و پروسه توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران نقش داشته اند؟ سوالاتی است اساسی که همچنان پاسخ علمی چندان دقیقی در خصوص آن وجود ندارد. لذا بر اساس آنچه که ذکر شد این پژوهش بدنبال پاسخ دادن به این سوال اساسی است که عملکرد سیاسی دولت حسن روحانی چه نقشی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران داشته است؟

پیشینه تحقیق:

عبداللهی (۱۳۸۸) با مطالعه روند تحول و موانع ساختاری توسعه سیاسی در ایران (۱۳۸۲-۱۳۰۴) نشان داد توسعه سیاسی در ایران معاصر، به سبب وجود موانع ساختاری مورد اشاره، روندی ناهموار داشته و در ادوار شش گانه مورد بحث، بطور متناوب دچار قبض و بسط گردیده است، زیبا کلام (۱۳۹۰) در مطالعات خود نشان داده است که در مجموع دولت‌ها در ایران از کارآمدی مناسب و قابل دفاعی در پیشبرد توسعه سیاسی برخوردار نبوده اند. عبداللهی (۱۳۹۱) در رویکردی پست مدرن سه مولفه مهم در پیشبرد توسعه سیاسی در ایران را دولت، جامعه مدنی و شهروندان معرفی نموده است، رضایی (۱۳۹۲) سیاست خارجی دولت حسن روحانی و تعامل سازنده دولت وی را در چارچوب دولت توسعه گرا را در پیشبرد توسعه سیاسی موثر تلقی نموده است، وفایی (۱۳۹۳) نشان داده و به یکی از آسیب‌های جدی فرایند توسعه سیاسی در ایران عملکرد ضعیف دولت‌ها در تعامل سیاسی با کنشگران سیاسی می‌باشد، موثقی و همکاران (۱۳۹۴) ناکارآمدی دولتی در بخش‌های مختلف حاکمیتی را در کند شدن روند توسعه سیاسی در جامعه تأثیرگذار ارزیابی نموده اند. مطلبی (۱۳۹۴) نشان داده که مولفه‌های چون حقوق و نهادهای مدرن، قانون و پارلمان، انتخابات، آزادی و مطبوعات و... بیشترین نقش را در فرآیند توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران داشته است. قادری

(۱۳۹۵) با مطالعه سیاست‌های دولت و توسعه سیاسی در ایران (۱۳۸۴-۱۳۶۸) نشان داده است تحقیق توسعه سیاسی وابستگی زیادی به نوع رویکرد و سیاست‌های اتخاذ شده از سوی دولت‌ها داشته است. ، متقی (۱۳۹۶) نشان داده است که الگوی رفتار نخبگان سیاسی دولت در فرآیند پیشبرد توسعه سیاسی در دوره دولت سید محمد خاتمی موثر بوده است.، جهانگیری و همکاران (۱۳۹۸) نشان داده اند که بین عملکرد دولت‌های حاکم بر کشور بعد از انقلاب اسلامی در بحران‌های سیاسی و پیشبرد توسعه سیاسی کشور رابطه معناداری وجود داشته است. ، نظری و همکاران (۱۳۹۸) نشان داده اند که بین عملکرد دولت در مواردی چون عزت، کرامت، بصیرت، پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری با پیشبرد روند توسعه سیاسی را در کشور رابطه معناداری وجود دارد. ، رای و همکاران (۲۰۱۴) نشان داده اند که عملکرد سیاسی دولت‌ها تاثیر زیادی بر ارتقای مولفه‌های توسعه سیاسی همچون رشد نهادها و تشکل‌های سیاسی ، رشد جنبش‌ها و رویدادهای سیاسی ، نهادینه شدن کنش‌های سیاسی و ... داشته است ، جفری و ادواردز (۲۰۱۵) با تحلیل داده‌های مربوط به ۹۴ کشور نشان داده اند که عملکرد دولت‌ها در توسعه اقتصادی با سیاسی دارای روابط غیر خطی و مستقیم است ، هیوم . رابرت (۲۰۱۶) نشان داده است که عملکرد دولت‌ها در بخش‌های مختلف سیاسی از جمله ایجاد و توسعه تشکل‌ها و احزاب سیاسی ، توسعه مطالبه‌گری سیاسی ، توسعه فرهنگ سیاسی و تاثیر معناداری بر توسعه همگون سیاسی در کشورها دارند. ، مکزی و همکاران (۲۰۱۷) با مطالعه ۴۸ کشور در حال توسعه در فاصله سالهای ۱۹۸۰ تا ۲۰۱۵ نشان داده اند که بین عملکرد دولت‌ها در ایجاد و توسعه نهادهای مدنی و توسعه سیاسی در کشورهای مورد مطالعه رابطه معناداری وجود داشته است ، ویمینک (۲۰۱۹) نشان داده است که بین عملکرد سیاسی دولت‌ها با رشد فرهنگ سیاسی و به تبع آن ارتقای شاخص‌های توسعه سیاسی رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد والتون (۲۰۱۹) با مطالعه تطبیقی از چهار منطقه ای در آمریکای لاتین نتیجه گرفت که نشان داده است که رشد عملکرد دولت‌ها در فرآیند توسعه اقتصادی و اجتماعی فرهنگی بر ارتقای مولفه‌های توسعه سیاسی در مناطق مورد مطالعه تاثیر معناداری

-
- 1 Shirin M. Rai (2014)
 2. Jeffrey A. Edwards(2015)
 - 3 Hume. Robert(2016)
 - 4 Mackenzie et al(2017)
 - 5 Wiegink, Pia(2019)
 - 6Walton (2019)

داشته است، ویل جکسون و همکاران (۲۰۲۰) نشان داده اند مهمترین مولفه ها و شاخص های عملکردی دولت ها در توسعه سیاسی شامل مواردی همچون (حاکمیت قانون و ضابطه مندی فعالیت های سیاسی، تمرکز زدایی در اداره امور کشور، تخصیصی کردن حکومت، اصلاح و تسهیل ساختارها و فرآیندهای فعالیت های سیاسی، افزایش شفافیت در نظام حکومتی و سیاسی، نهادینه کردن آزادی های سیاسی، بسط مشارکت سیاسی، توسعه تشکل ها و احزاب سیاسی در جامعه و توسعه سازمان های مردم نهاد غیر دولتی) می باشند. و ایوانز (۲۰۲۰) در توضیح روند توسعه اکثر کشورهای آفریقا عقیده دارد که توسعه سیاسی عبارت است از رشد توانایی مردم در پاسخگویی حاکمان خود نسبت به عملکرد سیاسی آنها که این رشد ارتباط مستقیمی با عملکرد دولت ها در حوزه های سیاسی از جمله توسعه نهادهای سیاسی، نهادینه و قانونمند نمودن فعالیت های سیاسی و ... دارد.

چارچوب نظری تحقیق:

حکمرانی مطلوب:

ارائه تعریفی از حکمرانی، چالشی ظریف و پیچیده است. حکمرانی مشابه دولت نیست. مفهوم حکمرانی را میتوان در سطوح مختلفی چون سطح جهانی، ملی، سازمانی و جوامع محلی مورد استفاده قرار داد. در حوزه جامعه شناسی سیاسی نظریه پردازان معتقدند چهار بخش اصلی جامعه که میتوانند هر یک به نوبه خود در انجام امور انجام وظیفه کنند، عبارتند از: (۱- کسب و کارها، ۲- مؤسسات جامعه مدنی شامل سازمان های داوطلب و بخش غیر انتفاعی، ۳- دولت و ۴- رسانه) این بخش ها با یکدیگر تداخل دارند. اندازه هر یک از این بخش ها ممکن است در کشورهای مختلف، متفاوت باشد (نقیبی فرد، ۱۳۹۹: ۳۶) لوئیس فرچه معتقد است که حکمرانی فرایندی است که از آن طریق مؤسسات، کسب و کارها و گروه های شهروندی، علائق خود را بیان می کنند، درباره حقوق و تعهدات خود را اعمال نظر کرده و تفاوت های خود را تعدیل می کنند (بیور، ۱۳۹۸: ۸۷) وارث (۲۰۰۱) حکمرانی، هنر هدایت جوامع و سازمانهاست. از این رو، حکمرانی شامل تعاملات بین ساختارها، فرایندها و سنت هایی می شود که نحوه اعمال قدرت، نحوه اتخاذ تصمیمات و نحوه اظهار نظر شهروندان و سایر ذی نفعان را

Will Jackson et al. (2020)

Evans (2020)

Louis Freche

Veras (2001)

مشخص می‌کند (بیور ، ۱۳۹۸: ۱۲۸). حکمرانی بر اساس تعریف برنامه توسعه ملل متحد (۲۰۰۸) اعمال اختیار سیاسی، اقتصادی و اداری به منظور اداره امور کشور در تمام سطوح است. این اعمال حاکمیت شامل سازوکارها، فرآیندها و نهادهایی است که به واسطه آن نهادها، شهروندان و گروهها منافع خود را دنبال میکنند، حقوق قانونی خود را اجرا میکنند، تعهدات شان را برآورده می‌سازند و تفاوت شان را تعدیل می‌کنند (سازمان ملل ، ۲۰۰۸: ۹) از نظر بانک جهانی، حکمرانی روشی برای اعمال قدرت به منظور مدیریت اقتصاد و منابع اجتماعی کشور برای توسعه است (بیور ، ۱۳۹۸: ۸۹) از نظر کافمن (۲۰۰۱) حکمرانی عبارتست از ، اعمال اقتدار از طریق نهادها و سنن رسمی و غیررسمی برای مصلحت عامه. (Kaufman et al 2001). از دیدگاه داگلاس نورث و رونالد کوز (۲۰۰۱) حکمرانی مطلوب، شامل ایجاد، حمایت و اجرای حقوق مالکیت بدون محدود شدن مبادالت بازار است. این شکل از حکمرانی در برگیرنده نظامی قانونی است که با بازار برای بهبود رقابت همکاری میکند. حکمرانی مطلوب همچنین به معنی نبود فساد است، چرا که فساد می‌تواند موجب تخریب اهداف سیاسی و از بین رفتن مشروعیت نهادهای عمومی حمایت کننده از بازار شود. (بیور ، ۱۳۹۸: ۹۲) جرال و سیزر (۲۰۰۳) معتقدند که حکمرانی مطلوب ، کوششی است در جهت حاکمیت قانون، شفافیت، مسئولیت پذیری، مشارکت، برابری، کارایی، پاسخ گویی و دیدگاهی استراتژیک در اعمال اقتدار سیاسی، اقتصادی و اداری است (Gerald and Caesar.2003). یونسکو در سال ۲۰۰۲ حکمرانی مطلوب را به معنای سازوکارها، فرآیندها و نهادهایی می‌داند که بواسطه آنها شهروندان، گروه ها و نهادهای مدنی، منافع مدنی خود را دنبال میکنند و حقوق قانونی خود را به اجرا درمی آورند و تعهدات شان را برآورده میسازند. همچنین حکمرانی مطلوب را فرآیند تصمیم گیری و اجرای تصمیمها با تمرکز بر بازیگران رسمی و غیررسمی تعریف میکنند (قلی پور ، ۱۳۸۴: ۱۰) ویس ، تیلور و جیمز گاستو (۲۰۰۱) ۵ در تعریف حکمرانی مطلوب به ویژگیهایی نظیر حاکمیت قانون، پاسخگویی و کارآیی و ... اشاره داشته و معتقدند موضوع مهم در حکمرانی مطلوب بهبود کیفیت و کارایی دولت است

United Nations Development Program (2008)

¶Kaufman (2001)

¶Douglas North and Ronald Coase (2001)

¶Gerald and Caesar (2003)

¶Weiss, Taylor and James Gasto (2001)

به گونه ای که با در نظر گرفتن تنوع میان افراد، سازمان‌ها و نهادها، پویایی محیط‌ها، فرآیندها و تعاملات میان بازیگران و نهادها، دولت بتواند با عقلانیت و هوشمندی و اتخاذ سیاست‌های مناسب بهترین و مطلوب‌ترین کارایی را به شهروندان ارائه نماید (مقدری، ۱۴۰۰: ۹۸). ویس (۲۰۰۴) در مقاله‌ای تحت عنوان "حکمرانی خوب و حکمرانی جهانی" به شاخصه‌ها و مولفه‌های (مشارکت جویی، اجماع‌گرایی، شفافیت، قانون‌گرایی و حاکمیت قانون، اثربخشی و کارآمدی، عدالت جویی، و توجه به درخواستهای مردم) اشاره نموده و مولفه‌های ذیل را مهمترین ملاک‌های حکمرانی خوب ارائه داده اند (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۴۷). کمیسیون اقتصادی، اجتماعی آسیا و اقیانوس آرام (ESCAP) اصول مهم حکمرانی خوب و عوامل مؤثر در تقویت این اصول را تبیین نموده است و تاکید دارد حکومت‌ها با احترام نهادن به این اصول و اجرایی نمودن آنها، می‌توانند گام‌های مؤثری در روند توسعه پایدار بردارند. این کمیسیون اصول حکمرانی خوب را شامل عملکرد مطلوب سیاسی دولت‌ها در مولفه‌های (مشارکت‌پذیری، حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخگویی، اجماع‌سازی، مساوات، کارایی و اثربخشی و مسئولیت‌پذیری) تعریف و تبیین نموده است (نقیبی فرد، ۱۳۹۹: ۱۴۱).

توسعه سیاسی:

لوسین پای ۳ "پای" کوشید با ترکیب معانی و تعاریف متفاوتی که در باب توسعه سیاسی مطرح شده بود، به یک تعریف ترکیبی دست یابد. از نظر او توسعه سیاسی عبارت است از حرکت به سوی برابری فزاینده میان افراد در سیستم سیاسی، از این لحاظ توسعه سیاسی به مشارکت توده‌های و اقدام عمومی در فعالیت‌های سیاسی مربوط است وی سه ویژگی مهم را برای مفهوم توسعه سیاسی مشخص می‌کند: (موثقی، ۱۳۹۷: ۲۱)

الف) برابری: از این لحاظ توسعه سیاسی به مشارکت توده ای و اقدام عمومی در فعالیت‌های سیاسی مربوط است. این مشارکت ممکن است به صورت تحرک دموکراتیک یا در شکل تحرک توتالیترباشد

ب) ظرفیت: این ویژگی توسعه سیاسی به توانایی نظام سیاسی در دادن «برون دادها» و به میزان تاثیر آن بر جامعه و اقتصاد اشاره دارد. ظرفیت همچنین با اجرای وظایف حکومتی و شرایط

Weiss (2004)

Asia-Pacific Economic and Social Commission

Lucien Pie

اثرگذار بر این اجرا همراه است و تمایلی است به تخصصی کردن حکومت به عقلایی کردن مدیریت و دادن سمتگیری دنیایی به جامعه.

ج) تغییر تدریجی: این ویژگی توسعه سیاسی برگسترش اختصاصی کردن ساختارها دلالت می کند. مقامات تمایل می یابند وظایف مشخص و محدودی داشته باشند و تقسیم کار متعادل در درون حکومت وجود داشته باشد. این ویژگی همچنین متضمن یکپارچه کردن مجموعه ساختارها و روندهاست. (پای، ۱۳۹۴: ۵۴-۵۵)

رونالد چیکلوت^۱: رونالد چیکلوت در تعریفی که در خصوص توسعه سیاسی ارائه داده است توسعه سیاسی را نهادینه کردن مشارکت سیاسی در جهت ایجاد تغییرات سیاسی در راستای نیل به دموکراسی تعریف می نماید وی معتقد است که نظریه های توسعه سیاسی به سه قسمت تقسیم می شود:

توسعه سیاسی (با دموکراسی مترادف است)

مترادف بودن با تغییر و توسعه سیاسی

آن دسته که به تجزیه و تحلیل بحران ها و مراحل تسلسلی توسعه سیاسی پرداخته اند. (سریع القلم، ۱۳۹۱: ۲۷۳).

گابریل آلموند^۲: وی به سه شاخص توزیع منابع قدرت، افزایش توانمندی کنشگران سیاسی، توسعه نهادهای مدنی و سیاسی (بعنوان ابعاد توسعه سیاسی اشاره نموده است) آلموند و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۳). از نظر آلموند اگر نظام سیاسی چهار مشکل موجود را حل نماید امکان تحقق توسعه سیاسی در جامعه هست و آن چهار مشکل عبارتند از:

الف) مشکل نفوذ قدرت سیاسی و یکپارچگی.

ب) ایجاد حس وفاداری و تعهد نسبت به ملت و منافع ملی و نظام سیاسی در میان توده ها.

ج) مشکل مشارکت که موجب پیدایش خواسته های جدید به ویژه پیرامون سهم شدن در امر قدرت و تصمیم گیری سیاسی می شود

د) ایجاد روند توزیع منابع و امکانات مادی و فرصت های مختلف زندگی همچون فرصت تحصیلی و کسب درآمد و ایجاد حرف تازه و سایر موارد نظارت و کنترل داشته باشد (آلموند و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۶۴).

Ronald Chicklot

✂ Gabriel Almond

جمیز کلمن: از دیدگاه وی توسعه سیاسی عبارت است از مرادده مستمر بین فعالیت‌های ساختاری، ظرفیت‌های همگرا، الزامات برابری، پاسخگویی و سیستم سازگار شونده سیاسی (اعتباریان، خوراسگانی، ۱۳۹۶: ۱۲۹). کلمن اهداف توسعه سیاسی را شامل موارد (۱) پیشرفت، ۲) صنعتی شدن، ۳) رفع فقر، ۴) رفع وابستگی، ۵) ایجاد تحولات ساختاری در تمام بخش‌های جامعه و گذار از حالت نامطلوب زندگی گذشته به شرایط بهتر) تعریف نموده است (کلمن، ۱۳۹۳: ۴۵).

مایکل راش: به اعتقاد مایکل راش مشارکت سیاسی و اجتماعی تابعی از فرآیند توسعه سیاسی است. وی در خصوص شاخص‌ها و مولفه‌های توسعه سیاسی به مولفه‌های متعددی همچون (گسترش فرهنگ سیاسی، تحقق ارزش‌های دموکراتیک، ایجاد و توسعه نهادها و تشکل‌های سیاسی، نهادینه شدن فعالیت‌های سیاسی و افزایش امکان مشارکت سیاسی) اشاره دارد اما آنچه که بیش از همه در خصوص شاخص‌ها و مولفه‌های توسعه سیاسی مورد تاکید مایکل راش می‌باشد موضوع مشارکت سیاسی است وی در این خصوص بیان می‌نماید که توسعه سیاسی باید به افزایش تقاضای شهروندان برای مشارکت سیاسی بیشتر در ابعاد مختلف منجر گردد وی تاکید می‌نماید که مسلماً تقاضا برای مشارکت سیاسی در ابعاد و سطوح مختلف یکی از مولفه‌های اجتناب‌ناپذیر توسعه سیاسی در هر جامعه می‌باشد (راش، ۱۳۹۹: ۲۷).

ساموئل هانتینگتون: ۳) ساموئل هانتینگتون شاخص‌های (ارتقای هویت ملی و همگرایی، افزایش توافق بر سر دموکراسی و گسترش دموکراسی، مشروع دانستن کنش‌های سیاسی کنشگران سیاسی، مشروع دانستن آزادی‌های مدنی و سیاسی، ارتقای امنیت کنشگران سیاسی، رشد نهادهای سیاسی شامل گروه‌ها، تشکل‌ها و احزاب سیاسی، نهادینه شدن قانون، افزایش مشارکت سیاسی کاهش منازعات سیاسی، افزایش ثبات سیاسی) بعنوان ابعاد و مولفه‌های توسعه سیاسی مطرح نموده است (هانتینگتون، ۱۳۹۵: ۶۵-۶۰).

با عنایت به آنچه که آمد در این پژوهش جهت تدوین چارچوب نظری، در خصوص متغیر عملکرد دولت بعنوان متغیر مستقل (پیش‌بین) از تئوری مطرح شده در برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) و بانک جهانی عملکرد سیاسی دولت‌ها در خصوص حکمرانی خوب

James Coleman

Michael Rush

Samuel Huntington

استفاده شده است. همانطور که ذکر شد برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) و بانک جهانی عملکرد سیاسی دولت ها در چارچوب نظریه حکمرانی خوب^۱ در قالب هشت مولفه و بعد شامل (۱. مشارکت، ۲. حاکمیت قانون، ۳. شفافیت، ۴. مسئولیت پذیری، ۵. اجماع سازی، ۶. عدالت و انصاف، ۷. کارایی و اثربخشی، ۸. پاسخگویی) مطرح نموده است (UNDP.2006)، بنقل از صداقت کیش، ۱۳۹۵). همچنین در خصوص متغیر توسعه سیاسی بعنوان متغیر وابسته (ملاک) از نظریه توسعه سیاسی ساموئل هانتینگتون استفاده شده است وی در خصوص مولفه ها و ابعاد توسعه سیاسی ابعاد ده گانه (ارتقای هویت ملی و همگرایی، مشروعیت و مقبولیت بخشیدن به نظام سیاسی، افزایش توافق بر سر دموکراسی و گسترش دموکراسی، مشروع دانستن کنش های سیاسی کنشگران سیاسی، مشروع دانستن آزادی های مدنی و سیاسی، ارتقای امنیت کنشگران سیاسی، رشد نهادهای سیاسی شامل گروه ها، تشکل ها و احزاب سیاسی، تعهدینه شدن قانون، افزایش مشارکت سیاسی کاهش منازعات سیاسی، افزایش ثبات سیاسی) را بعنوان مهمترین ابعاد و مولفه های توسعه سیاسی مطرح نموده است (هانتینگتون، ۱۳۹۵: ۶۵-۶۰). وی بر این باور است که در فرایند توسعه سیاسی عملکرد سیاسی نظام ها و حکومت ها در حوزه حکمرانی مطلوب و در ابعادی همچون (جلب مشارکت های سیاسی، قانون مند نمودن فعالیت های کنشگران سیاسی، شفافیت، مسئولیت پذیری و پاسخگویی، عدالت محوری، نهادینه کردن تشکل ها و احزاب سیاسی و...) از اهمیت و تاثیرگذاری زیادی برخوردار بوده و حکومت ها می تواند با عملکرد سیاسی مناسب در این حوزه ها تاثیر زیادی در پیشبرد توسعه سیاسی داشته باشند (هانتینگتون ۱۳۹۵: ۸۸).

فرضیه های تحقیق:

فرضیه اصلی: عملکرد سیاسی دولت حسن روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری

اسلامی ایران نقش داشته است

فرضیه های فرعی:

مشارکت پذیری دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته

است.

حاکمیت قانون دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

شفافیت دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است. مسئولیت پذیری دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

اجماع سازی دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است. عدالت و انصاف دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

کارایی و اثربخشی دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

پاسخگویی دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

روش تحقیق :

روش تحقیق در این مطالعه از نوع توصیفی همبستگی می باشد . جامعه آماری در این پژوهش ، کلیه نخبگان فکری و ابزاری استان کرمان شامل (اندیشمندان ، محققین ، اساتید دانشگاه ، فعالان حوزه مسائل سیاسی ، مدیران و برنامه ریزان ، کارشناسان و صاحب نظران و فعالان در حوزه مسائل سیاسی) می باشند که تعداد کل آنها حدود ۳۵۴۸ نفر بوده که بر اساس فرمول حجم نمونه (کوکران) تعداد ۳۴۷ نفر بعنوان حجم نمونه تعیین و با استفاده از روش نمونه گیری سهمیه ای یا طبق اطلاعات از آنان گردیده است . در این تحقیق جهت سنجش عملکرد سیاسی دولت از پرسشنامه محقق ساخته بر مبنای شاخص های هشت گانه مطرح شده در برنامه توسعه سازمان ملل (UNDP) و جهت سنجش توسعه سیاسی از پرسشنامه محقق ساخته توسعه سیاسی استفاده شده است . میزان پایایی و اعتبار پرسشنامه ها از طریق آزمون آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفته که در همین خصوص پایایی و اعتبار پرسشنامه عملکرد سیاسی دولت با (۰/۸۹۳) و روایی پرسشنامه توسعه سیاسی با (۰/۹۰۹) مورد تایید قرار گرفته است جهت تجزیه و تحلیل داده ها از شاخص های آماری توصیفی شامل جداول ، نمودارهای فراوانی ، درصد و میانگین استفاده شده و همچنین در قسمت تحلیل داده ها به دلیل

تایید شدن فرض نرمال بودن متغیرها برای بررسی فرضیات، همبستگی پیرسن^۱، آزمون رگرسیون چند متغیره^۲، آزمون تحلیل عوامل^۳ و همچنین آزمون معادلات ساختاری^۴ استفاده شد. در ضمن، کلیه مراحل انجام محاسبات به وسیله کامپیوتر و با استفاده از نرم افزار SPSS28 و نرم افزار AMOS 24 انجام شده است.

یافته های تحقیق:

توصیف متغیرهای اصلی تحقیق:

به منظور درک بهتر میانگین های محاسبه شده از مقیاس نمره گذاری (هایر) در طیف های شش گزینه ای لیکرت که در ذیل آورده شده است استفاده می گردد

جدول (۱) مقیاس نمره گذاری هایر

نمره	۴-۵	۳	۲-۱
مقیاس	زیاد	متوسط	کم

جدول (۲) توصیف پرسشنامه های (عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی

خوب" در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران در کلیه ابعاد و مولفه ها)

ردیف	متغیرها	تعداد	انحراف معیار - میانگین	کیفیت متغیر	ضریب
۱	عملکرد سیاسی دولت "حکمرانی خوب"	۳۴۷	۰/۹۳۴ + ۲/۹۷	متوسط	۵۹/۴
۲	عملکرد دولت در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران	۳۴۷	۰/۷۵۳ + ۳/۶۲	متوسط	۷۲/۶

جدول فوق میانگین و همچنین ضریب محاسبه شده متغیرهای اصلی تحقیق نشان می دهد که در آن متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" با میانگین ۲/۹۷ و ضریب (۵۹/۴) در سطح متوسط و متغیر عملکرد دولت آقای روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران با میانگین ۳/۶۲ و ضریب (۷۲/۴) در سطح متوسط قرار داشته اند.

۱Pearson

۲Multivariate regression

۳Factor analysis

۴Structural equation

آزمون مفروضه های زیربنایی مدل در معادلات ساختاری

برای بررسی اعتبار و کفایت داده ها از شاخص KMO استفاده شده است که مقدار این شاخص برای داده های این پژوهش به ترتیب برای پرسشنامه عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" برابر با ۰/۹۳۲ و برای پرسشنامه عملکرد دولت آقای روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران برابر با ۰/۹۱۴ به دست آمده است. این شاخص در دامنه صفر تا یک قرار دارد و هرچه مقدار این شاخص به یک نزدیکتر باشد داده های مدنظر اندازه نمونه برای تحلیل عاملی مناسب ترند. از آزمون بارتلت نیز برای بررسی چگونگی ماتریس همبستگی استفاده می شود. معنی داری آزمون بارتلت برای هر دو پرسشنامه همانگونه که در جدول ذیل مشاهده می شود، کوچکتر از سطح معنی داری ۰/۰۵ است و فرض واحد بودن ماتریس همبستگی رد می شود و در نتیجه گویه ها به اندازه کافی همبستگی دارند. الگوی عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی مطلوب" و برازش آن:

پیش از ارزیابی مدل ساختاری ارائه شده، لازم است معناداری وزن رگرسیونی [بار عاملی] سازه های مختلف پرسشنامه در پیش بینی گویه های مربوطه بررسی شده تا از برازندگی مدل های اندازه گیری و قابل قبول بودن نشانگرهای آنها در اندازه گیری سازه ها اطمینان حاصل شود. لذا برای بررسی روایی ساختاری سازه نظری پرسشنامه عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب"، با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی (CFA) و نرم افزار 24 AMOS انجام شد. در این روش یک مدل کامل با حضور متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی مطلوب" در نظر گرفته شده و ویژگی های مدل بر اساس پاسخ های آزمودنی ها با هشت مولفه و عامل (بسط و ارتقای مشارکت در کشور، حاکمیت قانون در کشور، شفاف سازی امور و ایجاد شفافیت در کشور، مسئولیت پذیری نسبت به اقدامات و سیاست های خود در کشور، اجماع سازی و تمکین و عمل بر مبنای وجدان جمعی، عدالت محوری و رعایت عدالت و انصاف در جامعه، افزایش و ارتقای کارایی و اثربخشی فعالیت های دولت در کشور و پاسخگویی به نهادهای حکومتی و اذهان عمومی) مورد بررسی قرار گرفت. در مدلسازی معادلات ساختاری، پس از برازش الگوی مورد نظر بایستی معیارهای نیکویی برازش مورد ارزیابی قرار گیرد. معیارهای نیکویی برازش زیادی برای بررسی برازش

مدل‌های معادلات ساختاری وجود دارند که می‌توان به معیار کای-اسکویر بهنجار شده χ^2 (CMIN/df)، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازش هنجار شده (NFI)، شاخص تاکر-لوئیس (TLI) و شاخص برازش افزایشی (IFI) اشاره نمود. با توجه به شاخص‌های $\chi^2 = 1/414$ ، $RMSEA = 0/028$ ، $CFI = 0/893$ ، $AGFI = 0/932$ ، $GFI = 0/932$ ، $RMR = 0/030$ ، $CMIN/DF = 0/850$ و $TLI = 0/893$ و IFI نشان می‌دهد که الگوی اندازه‌گیری متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی مطلوب" در ابعاد مختلف از برازندگی و روایی سازه‌ای خوبی برخوردار است. بطوری که بارهای عاملی مولفه‌های بسط و ارتقای مشارکت در کشور، حاکمیت قانون در کشور، شفاف سازی امور و ایجاد شفافیت در کشور، مسئولیت پذیری نسبت به اقدامات و سیاست‌های خود در کشور، اجماع سازی و تمکین و عمل بر مبنای وجدان جمعی، عدالت محوری و رعایت عدالت و انصاف در جامعه، افزایش و ارتقای کارایی و اثربخشی فعالیت‌های دولت در کشور و پاسخگویی به نهادهای حکومتی و اذهان عمومی به ترتیب برابر $0/646$ ، $0/694$ ، $0/838$ ، $0/888$ ، $0/840$ ، $0/836$ ، $0/921$ ، و $0/893$ بزرگتر از $0/30$ می‌باشند نشان دهنده قابل قبول بودن بارهای عاملی مولفه‌های عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی مطلوب" می‌باشد.

۱ Normed Chi-Square

۲ Root Mean Squared Error of Approximation

۳ Goodness of Fit Index

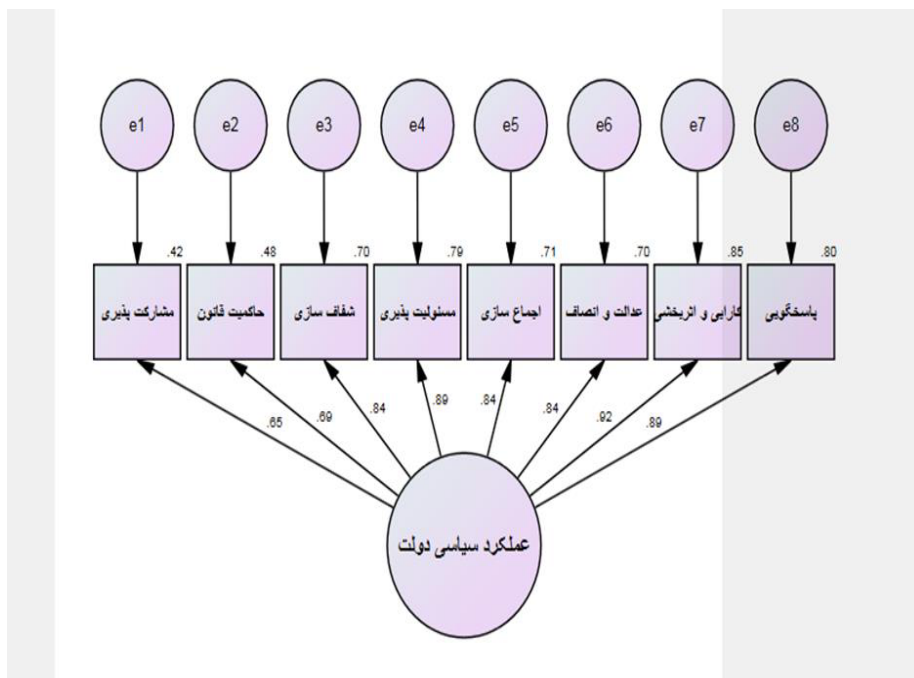
۴ Adjusted Goodness of Fit Index

۵ Comparative Fit Index

۶ Normed Fit Index

۷ Tucker-Lewis Index

۸ Incremental Fit Index

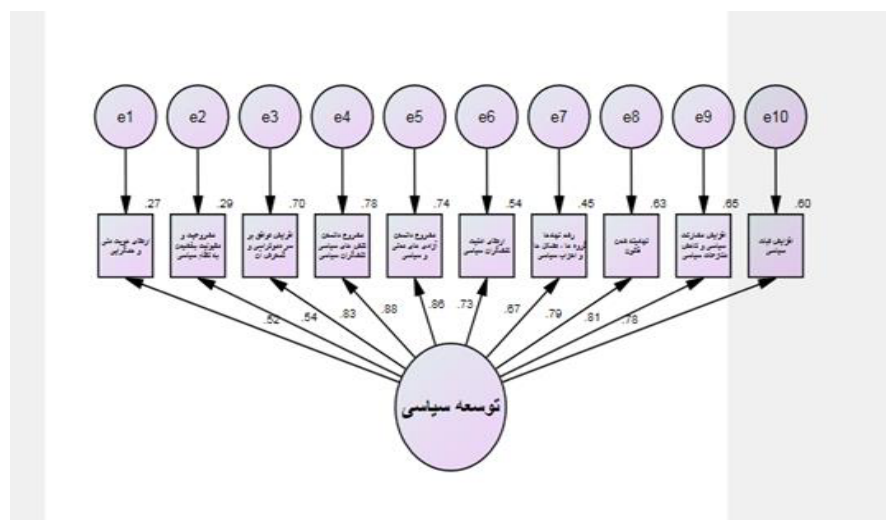

شکل (۱) بارهای عاملی تحلیل عاملی برای پرسشنامه عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب"

الگوی عملکرد دولت آقای روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران و برازش آن:

در مدل‌سازی معادلات ساختاری، پس از برازش الگوی مورد نظر بایستی معیارهای نیکویی برازش مورد ارزیابی قرار گیرد. معیارهای نیکویی برازش زیادی برای بررسی برازش مدل‌های معادلات ساختاری وجود دارند که می‌توان به معیار کای-اسکوئر بهنجار شده (CMIN/df)، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)، شاخص برازش تطبیقی (CFI)، شاخص برازش هنجار شده (NFI)، شاخص تاکر-لوئیس (TLI) و شاخص برازش افزایشی (IFI) اشاره نمود. با توجه به شاخص‌های $RMR = 0/003$ ، $CMIN/DF = 1/991$ ، $RMSEA = 0/042$ ، $RMR = 0/926$

GFI= ۰/۹۳۴، AGFI = ۰/۹۷۳، CFI = ۰/۹۸۱، TLI = ۰/۹۶۲ و IFI نشان می دهد که الگوی اندازه گیری متغیر عملکرد دولت آقای روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران در ابعاد مختلف از برازندگی و روایی سازه ای خوبی برخوردار است. بطوری که بارهای عاملی ارتقای هویت ملی و همگرایی، مشروعیت و مقبولیت بخشیدن به نظام سیاسی، افزایش توافق بر سر دموکراسی و گسترش آن، مشروع دانستن کنش های سیاسی کنشگران سیاسی مشروع دانستن آزادی های مدنی و سیاسی، ارتقای امنیت کنشگران سیاسی، رشد نهادها، تشکل ها و احزاب سیاسی، نهادینه نمودن قانون در حوزه مسائل سیاسی، افزایش مشارکت سیاسی و کاهش منازعات سیاسی افزایش ثبات سیاسی به ترتیب برابر با ۰/۵۳۷، ۰/۵۵۲، ۰/۸۳۴، ۰/۸۸۳، ۰/۸۵۸، ۰/۷۳۲، ۰/۶۶۷، ۰/۷۹۱، ۰/۸۰۶، ۰/۷۷۷ بزرگتر از ۰/۳۰ می باشد باشند که نشان دهنده قابل قبول بودن بارهای عاملی مولفه های عملکرد دولت در پیشبرد توسعه سیاسی می باشند

شکل (۲) بارهای عاملی تحلیل عاملی تاییدی برای پرسشنامه عملکرد دولت آقای روحانی در در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران

بررسی نرمال بودن متغیرهای ملاک و پیشبین:

در ابتدا قبل از بررسی فرضیه های تحقیق باید نرمال بودن متغیرهای تحقیق توسط آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه ای بررسی شود.

H0 متغیر مورد بررسی توزیع نرمال ندارد.

H1. متغیر مورد بررسی توزیع نرمال دارد.

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	آماره آزمون	معنی داری	تعداد
عملکرد سیاسی دولت "حکمرانی خوب"	۲,۹۷	۰/۸۷۳	۳,۰۴۷	۰/۰۰۲	۳۴۷
عملکرد دولت در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران	۶,۶۲	۰/۸۸۲	۳,۴۲۱	۰/۰۰۲	۳۴۷

جدول (۳) آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه ای برای متغیرهای تحقیق بر اساس نتایج جداول آزمون کولموگروف - اسمیرنوف یک نمونه ای ، فرض صفر برای متغیرهای مورد بررسی رد می شود به علت اینکه فرض نرمال بودن متغیرهای تحقیق مورد تایید قرار گرفته جهت آزمون فرضیه ها از آزمون پارامتری همبستگی ، پیرسن، آزمون رگرسیون چند متغیره و همچنین آزمون معادلات ساختاری استفاده شده است.

آزمون فرضیات :

در این بخش با استفاده از ضریب همبستگی پیرسن به بررسی و آزمون رابطه بین متغیرهای مطرح شده در فرضیات تحقیق پرداخته شده تا بتوان بر اساس نتایج محاسبات انجام شده آماری به قبول یا رد فرضیات مطرح شده در تحقیق اقدام نمود.

فرضیه اصلی :

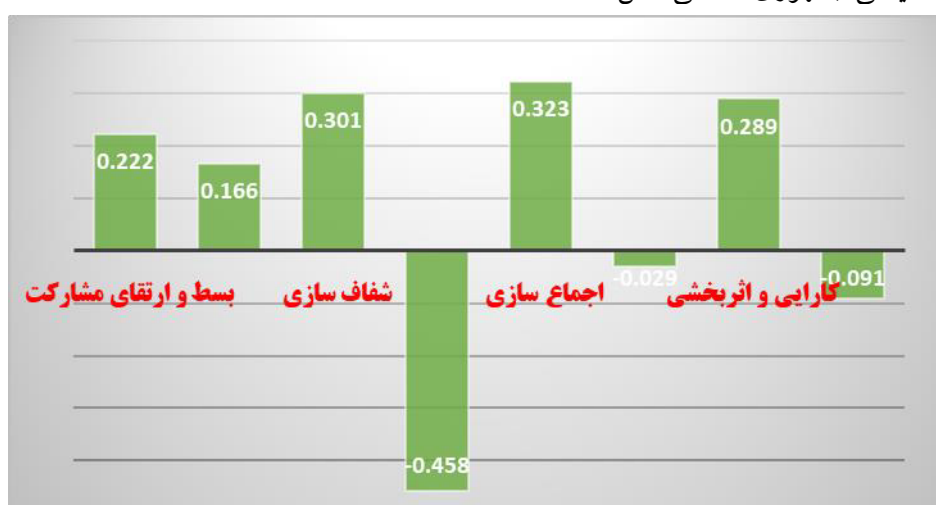
بررسی رابطه بین عملکرد سیاسی دولت حسن روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران

با توجه به مثبت بودن ضرایب محاسبه شده پیرسن برابر با (۰/۶۴۲) می توان گفت که بین عملکرد سیاسی دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد به بیان دیگر افزایش عملکرد سیاسی دولت روحانی در پیشبرد و ارتقای توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است.

آزمون فرضیه های فرعی :

نتایج حاصل از آزمون فرضیه های فرعی نشان می دهد که بین مولفه ها و ابعاد مختلف عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه های (مشارکت پذیری ، حاکمیت قانون ، شفاف سازی ، اجماع سازی و کارایی و اثربخشی) با پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی رابطه معنادار و مستقیمی وجود داشته و همچنین بین عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه های (مسئولیت پذیری ، عدالت و انصاف و پاسخگویی) با پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی رابطه معنادار معکوس و منفی داشته اند. علاوه بر این نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چند

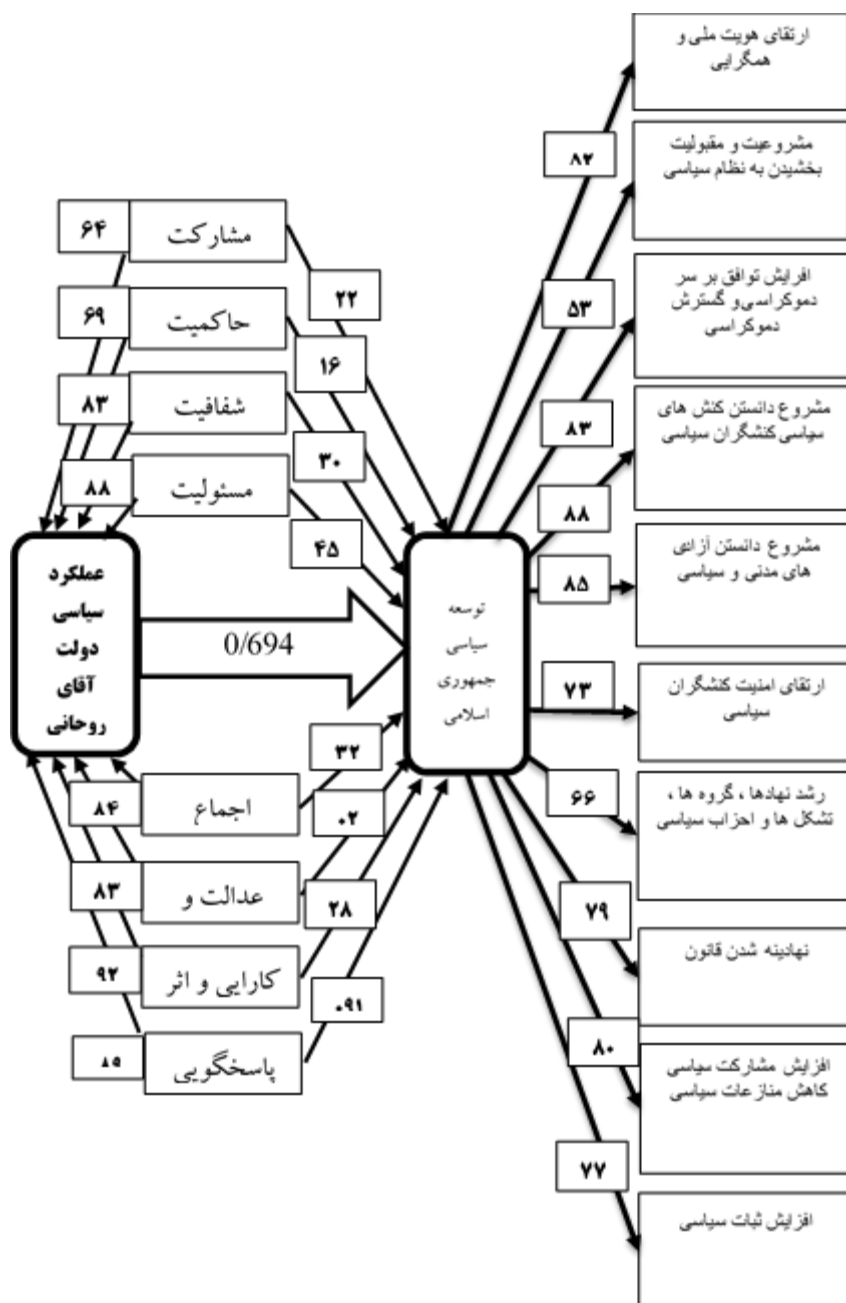
متغیره نشان می دهند که به ترتیب اولویت اجماع سازی با وزن (+۰/۳۲۳) ، شفاف سازی با وزن (+۰/۳۰۱) ، کارایی و اثربخشی با وزن (+۰/۲۸۹) ، بسط و ارتقای مشارکت با وزن (+۰/۲۲۲) ، حاکمیت قانون با وزن (+۰/۱۱۶) بیشترین نقش مثبت و همچنین به ترتیب اولویت متغیرهای مسئولیت پذیری با وزن (-۰/۴۵۸) ، پاسخگویی با وزن (-۰/۰۹۱) و عدالت و انصاف با وزن (-۰/۰۲۹) بیشترین نقش منفی را بر متغیر پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی داشته اند. در ضمن در مجموع بر اساس ضریب R محاسبه شده می توان گفت متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" و ابعاد هشت گانه آن شامل (بسط و ارتقای مشارکت ، حاکمیت قانون ، شفاف سازی ، مسئولیت پذیری ، اجماع سازی ، عدالت و انصاف ، کارایی و اثربخشی ، پاسخگویی) در (۰/۶۹۴) از واریانس و یا تغییرات متغیرات متغیر پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته اند.

شکل (۳) نمودار نتایج رگرسیون جهت سنجش نقش ابعاد و مولفه های متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی

همچنین تجزیه و تحلیل داده ها از طریق معادلات ساختاری نشان می دهد که ضریب R استاندارد شده نقش متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی برابر (۰/۶۹۴) و چون p -مقدار (معنی داری) برابر ۰/۰۰۰ و کوچکتر از سطح معنی داری $\alpha=۰/۰۵$ است، لذا در این سطح فرض عدم وجود تاثیر رد می شود و در نتیجه با توجه به مثبت بودن ضریب می توان گفت که متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی در کل رابطه معنی دار داشته است. ضمناً با توجه به آماره های بدست آمده شاخص های $RMR = ۰/۰۵۵$ ، $CMIN/DF = ۱/۷$ ، $RMSEA = ۰/۰۹$ ،

GFI=۰/۹۴، AGFI = ۰/۸۶، CFI=۰/۹۷۵، JFI=۰/۹۷۵، TLI=۰/۹۳۲) نشان می دهد نتایج الگوی معادلات ساختاری، از برازش قابل قبول برخوردار است

شکل (۴) مدل تحلیلی تحقیق بر مبنای محاسبات معادلات ساختاری، رگرسیون چند متغیره و بارهای عاملی تحلیل عاملی تاییدی

بحث و بررسی:

موضوع توسعه سیاسی بویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران اگر چه دچار فرازو نشیب هایی بوده اما همواره بعنوان یکی از اصول مهم انقلاب اسلامی مورد تاکید بنیان گذار جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی (ره) بوده و همچنین مقام معظم رهبری حضرت امام خامنه ای نیز به کرات ضمن تاکید بر موضوع توسعه سیاسی و مولفه هایی همچون مطالبه گیری، آزادی سیاسی، آزادی بیان و ... یکی از وظائف اصلی دولت را احترام به آزادی های فردی، اجتماعی و سیاسی شهروندان و تسهیل و حمایت از فرآیند توسعه سیاسی در کشور اعلام نموده اند. با عنایت به آنچه که ذکر شد و با توجه به اهمیت و ضرورت توسعه سیاسی و نقش و جایگاه آن در فرآیند توسعه همه جانبه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور و همچنین وظیفه و نقش دولت ها در تسهیل و حمایت از فرآیند توسعه سیاسی کشور همواره این سوال مطرح بوده که عملکرد دولت ها و بخصوص عملکرد سیاسی دولت ها تا چه اندازه در پیشبرد توسعه سیاسی کشور موثر بوده است؟ که متأسفانه به دلایل مختلف از جمله عدم انجام مطالعات و تحقیقات علمی در این خصوص پاسخ علمی مشخصی در این خصوص این سوال وجود ندارد در همین رابطه با عنایت به اینکه یکی از شعارها و وعده های دولت آقای روحانی توسعه سیاسی بوده و دولت ایشان طی هشت سال زمامداری بر قوه مجریه بارها بر تسهیل و حمایت از فرآیند توسعه سیاسی در کشور بعنوان یکی از مهمترین وظائف و اهداف خود اشاره و تاکید داشته اند این پرسش که نقش عملکرد سیاسی دولت حسن روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی ایران به چه میزان و چگونه بوده است؟ در ادامه با عنایت به نتایج حاصل از این پژوهش به بحث و بررسی و تحلیل این نتایج می پردازیم.

نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی تحقیق نشان می دهد که عملکرد سیاسی دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی رابطه معنادار و مستقیمی وجود دارد به بیان دیگر افزایش عملکرد سیاسی دولت روحانی در پیشبرد و ارتقای توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته است. علاوه بر این نتایج حاصل از آزمون فرضیه های فرعی نشان می دهد که مولفه های عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه های (مشارکت پذیری، حاکمیت قانون، شفاف سازی، اجماع سازی و کارایی و اثربخشی) در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی رابطه معنادار و مستقیمی داشته و مولفه های عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه های (مسئولیت پذیری، عدالت و انصاف و پاسخگویی) رابطه معنادار معکوس و منفی پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی داشته اند همچنین نتایج حاصل از آزمون رگرسیون چند متغیره نشان می دهند که به ترتیب اولویت اجماع سازی با وزن (+۰/۳۲۳)، شفاف سازی با وزن (+۰/۳۰۱)، کارایی و اثربخشی با وزن (+۰/۲۸۹)، بسط و ارتقای مشارکت با وزن (+۰/۲۲۲)، حاکمیت قانون با وزن (+۰/۱۱۶) بیشترین نقش مثبت و همچنین به ترتیب اولویت متغیرهای مسئولیت پذیری با وزن (-۰/۴۵۸)، پاسخگویی با وزن (-۰/۰۹۱) و عدالت و انصاف با وزن (-۰/۰۲۹) بیشترین نقش منفی را بر متغیر پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی داشته اند. از منظر نظری و تئوریک نتیجه حاصل از آزمون رگرسیون چند متغیره، با تئوری های مطرح شده

در خصوص توسعه سیاسی از جمله تئوری هانتینگتون در خصوص رابطه عملکرد سیاسی دولت‌ها با توسعه سیاسی همخوانی دارد همانگونه که ذکر شد هانتینگتون بر این باور است که فرآیند توسعه سیاسی عملکرد سیاسی نظام‌ها و حکومت‌ها در حوزه حکمرانی مطلوب و در ابعاد هم‌چون (جلب مشارکت‌های سیاسی، قانون‌مند نمودن فعالیت‌های کنشگران سیاسی، شفافیت، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، عدالت محوری، نهادینه کردن تشکلهای و احزاب سیاسی و...) از اهمیت و تاثیرگذاری زیادی برخوردار بوده و حکومت‌ها می‌توانند با عملکرد سیاسی مناسب در این حوزه‌ها نقش زیادی در پیشبرد توسعه سیاسی داشته باشند (هانتینگتون ۱۳۹۵: ۸۸). لذا بر همین اساس عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه حکمرانی مطلوب در ابعاد (اجماع‌سازی، شفاف‌سازی، کارایی و اثربخشی، بسط و ارتقای مشارکت شهروندان و حاکمیت قانون) توانسته است در پیشبرد توسعه سیاسی کشور نقش مثبتی ایفاء نماید، همچنین بنظر می‌رسد عملکرد سیاسی ضعیف دولت روحانی در حوزه حکمرانی مطلوب در ابعاد (مسئولیت‌پذیری، پاسخگویی و عدالت و انصاف) نتوانسته است در پیشبرد توسعه سیاسی کشور نقش مثبتی ایفاء نموده و لذا نقش منفی و معکوسی بر فرآیند پیشبرد توسعه سیاسی کشور داشته است. در ضمن در مجموع بر اساس ضریب R محاسبه شده می‌توان گفت متغیر عملکرد سیاسی دولت آقای روحانی "حکمرانی خوب" و ابعاد هشت‌گانه آن شامل (بسط و ارتقای مشارکت، حاکمیت قانون، شفاف‌سازی، مسئولیت‌پذیری، اجماع‌سازی، عدالت و انصاف، کارایی و اثربخشی، پاسخگویی) در (۰/۶۹۴) از واریانس و یا تغییرات متغیر پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی نقش داشته‌اند. از منظر نظری و تئوریک نتیجه حاصل با تئوری هانتینگتون در خصوص رابطه عملکرد سیاسی دولت‌ها با توسعه سیاسی همخوانی دارد لذا بر همین اساس عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه حکمرانی مطلوب و ابعاد مختلف نتوانسته است در مجموع پیشبرد توسعه سیاسی کشور نقش مثبتی ایفاء نماید. همچنین نتیجه بدست آمده با نتایج تحقیقات داخلی انجام شده از جمله عبدالحی (۱۳۸۸)، زیبا کلام (۱۳۹۰)، عبدالحی (۱۳۹۱)، رضایی (۱۳۹۲)، اصغری (۱۳۹۲)، دلفاری (۱۳۹۳)، وفایی (۱۳۹۳)، موثقی (۱۳۹۴)، مطلبی (۱۳۹۴)، قادری (۱۳۹۵)، فوزی (۱۳۹۵)، همسویی و همخوانی دارد. همچنین نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج تحقیقات خارجی انجام شده از جمله رای و همکاران (۲۰۱۴)، جفری و ادواردز (۲۰۱۵)، هیوم. رابرت (۲۰۱۶)، مکزی و همکاران (۲۰۱۷)، ویمنک (۲۰۱۹)، والتون (۲۰۱۹)، مارتین (۲۰۱۹)، ویل جکسون و همکاران (۲۰۲۰) و ایوانز (۲۰۲۰) همسویی و همخوانی دارد.

پیشنهادات تحقیق:

از آنجا که نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی تحقیق نشان داده است که عملکرد سیاسی دولت روحانی در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی تاثیر معنادار و مستقیمی وجود دارد. همچنین مولفه‌های عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه‌های (مشارکت‌پذیری، حاکمیت قانون، شفاف‌سازی، اجماع‌سازی و کارایی و اثربخشی) در پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی تاثیر معنادار و مستقیمی داشته و مولفه‌های عملکرد سیاسی دولت روحانی در حوزه‌های (مسئولیت‌پذیری، عدالت و انصاف و پاسخگویی) تاثیر معنادار معکوس و منفی پیشبرد توسعه سیاسی جمهوری اسلامی داشته‌اند. پیشنهادی زیر ارائه می‌گردند.

افزایش حاکمیت قانون و قانون مداری در حوزه‌های مختلف بخصوص در حوزه فعالیت‌های سیاسی شفاف‌سازی و توسعه شفافیت در حوزه‌های مختلف در جهت ارتقای سرمایه اجتماعی نظام سیاسی و افزایش اعتماد عمومی به آن در جامعه.

افزایش مسئولیت‌پذیری در جامعه در سطوح مختلف بویژه مسئولیت‌پذیری دولت و مدیران در سطوح مختلف اداری اجرایی کشور.

استفاده بیشتر نظام حکومتی از اجماع عمومی در تصمیم‌گیری‌های کلان سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و ...

ارتقای عملی عدالت محوری و مراعات عدالت و انصاف از سوی نظام حکومتی در راستای افزایش سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی شهروندان نسبت به نظام سیاسی.

افزایش کارایی و اثربخشی در فعالیت‌های نظام حکومتی در ارائه خدمات به شهروندان.

ارتقای فرهنگ مطالبه‌گری در شهروندان و الزام نظام سیاسی به پاسخگویی به مطالبه‌های به حق شهروندان.

گسترش و نهادینه نمودن فرهنگ مشارکت سیاسی شهروندان در سطوح مختلف اجتماعی، فرهنگی و سیاسی.

افزایش سواد رسانه‌ای و سیاسی کنشگران سیاسی بخصوص رهبران تشکل‌های سیاسی در خصوص شیوه‌ها و الگوها و سطوح مختلف مشارکت سیاسی در جامعه.

مطالعه و شناسایی خلاءهای قانونی در خصوص فعالیت‌ها و کنشگری‌های سیاسی و تدوین و تصویب قوانین و مقررات مناسب در این خصوص.

اصلاح قوانین موجود در خصوص کنشگری‌های سیاسی بویژه قوانین مربوط به جرائم سیاسی.

افزایش پایداری به قوانین و عدم قانون‌گریزی در شهروندان و بخصوص کنشگران سیاسی از مسیر فرایند تربیت سیاسی.

تدوین و تصویب قوانین کاربردی اثربخش در حوزه شفاف‌سازی و تعیین وظائف دستگاه‌ها و سازمان‌های مختلف در این خصوص.

نهادینه نمودن مسئولیت‌پذیری دستگاه‌های و سازمان‌های اداری کشور و در کل نظام سیاسی کشور بعنوان یکی از وظائف و الزامات کاری آنان.

ارتقای فرهنگ سیاسی شهروندان در حوزه مسئولیت‌پذیری در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی و ...

ارتقای فرهنگ سیاسی شهروندان در حوزه عدالت محوری و ضرورت برقراری عدالت و مساوات در جامعه از سوی نظام سیاسی بعنوان یک مطالبه مشروع و به حق.

نهادینه نمودن وظیفه و مسئولیت دستگاه‌های و سازمان‌های اداری کشور و در کل نظام سیاسی کشور در حوزه پاسخگویی نسبت به اقدامات و فعالیت‌ها بعنوان یکی از الزامات سازمانی و شغلی آنان.

تعديل قدرت میان دولت و جامعه و ممانعت از انباشت قدرت در دست دولت و توزیع مجدد آن در بین تشکل‌ها و احزاب سیاسی و شهروندان.

احترام به آزادی‌های مدنی شهروندان و حقوق شهروندی.

منابع و مآخذ:

- منابع فارسی:
- ۱) آلموند، گابریل، آبراهام و دیگران (۱۳۹۴) **چارچوب نظری بر سیاست تطبیقی**، ترجمه علیرضا طیب، تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی
 - ۲) آلموند، گابریل، آبراهام (۱۳۹۷) **سیاست مقایسه ای**، ترجمه علیرضا طیب، تهران، انتشارات امیرکبیر
 - ۳) اعتباریان خوراسگانی، اکبر و همکاران (۱۳۹۶) **مرور تطبیقی نظریه های توسعه سیاسی، فصلنامه رویکردهای نوین در مدیریت**، شماره ۳
 - ۴) بدیع، برتران، (۱۳۹۳) **توسعه سیاسی**، ترجمه احمد نقیب زاده، تهران، نشر قومس،
 - ۵) بیور، مارک (۱۳۹۸) **حکمرانی مطلوب در آمدی بسیار کوتاه**، ترجمه غلامرضا سلیمی و همکاران، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی
 - ۶) پای، لوسین و دیگران (۱۳۹۴) **بحران ها و توالی ها در توسعه**، ترجمه رضا خواجه سروری، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی
 - ۷) جهانگیری، سعید و همکاران (۱۳۹۸) **واکاوی نقش بحران های سیاسی و تاثیر آن بر توسعه سیاسی (ابعاد و رویکرها) فصلنامه مطالعات منافع ملی**، دوره ۵، شماره ۱۸
 - ۸) ارش، مایکل (۱۳۹۹) **جامعه و سیاست مقدمه ای بر جامعه شناسی سیاسی**، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، انتشارات سمت
 - ۹) رضایی، علی اکبر و همکاران (۱۳۹۲) **موانع فرهنگی و مدیریتی توسعه سیاسی**، نشریه مدیریت فرهنگی، دوره نهم، شماره ۳
 - ۱۰) زیباکلام صادق، صبحی مهدی، بهرامی علی، رنجبر کهن حسن (۱۳۹۰) **نقش نخبگان سیاسی در توسعه سیاسی ایران (۱۳۳۲-۱۳۵۷)** تحقیقات حقوق خصوصی و کیفی (دانشنامه حقوق و سیاست، دوره ۷، شماره ۱۶
 - ۱۱) سریع القلم، محمود، (۱۳۹۱) **اصول ثابت توسعه سیاسی، اطلاعات سیاسی - اقتصادی**، سال ششم، شماره ۷۶،
 - ۱۲) سریع القلم، محمود (۱۳۹۶) **ایران و جهانی شدن**، تهران، نشر فروزان
 - ۱۳) سریع القلم، محمود (۱۳۹۶) **عقلانیت و توسعه یافتگی ایران**، تهران، نشر فروزان
 - ۱۴) عبدالهی محمد، راد فیروز (۱۳۸۸) **بررسی روند تحول و موانع ساختاری توسعه سیاسی در ایران (۱۳۰۴-۱۳۸۲)**، نشریه: **مجله جامعه شناسی ایران**، دوره ۱۰، شماره ۱
 - ۱۵) عبدالهی، محسن (۱۳۹۱) **رویکردی پست مدرن به سه ضلع توسعه سیاسی: دولت، جامعه مدنی، شهروندی**، **فصلنامه سیاست**، دوره ۴۲، شماره ۱ - شماره پیاپی ۱
 - ۱۶) قادری، طاهره و همکاران (۱۳۹۲) **سیاست های دولت و توسعه سیاسی، فصلنامه علوم اجتماعی**، شماره ۶۰
- ۱۷) قاسمی، غلامعلی و همکاران (۱۴۰۰) **اصول حکمرانی مطلوب: حاکمیت قانون، شفافیت، پاسخگویی؛ رهیافت قرآنی و دیدگاه حقوقی**، قم، دانشگاه قم
- ۱۸) قلی پور، رحمت الله (۱۳۸۷) **حکمرانی خوب و الگوی مناسب دولت**. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی
- ۱۹) کلمن، جمیز (۱۳۹۳) **بنیادهای نظریه های اجتماعی**، ترجمه منوچهر صبوری، تهران نشر نی
- ۲۰) متقی، ابراهیم (۱۳۹۶) **الگوی رفتار نخبگان در دولت سید محمد خاتمی، سیاست - مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی**، دوره ۴۷، شماره ۲
- ۲۱) مرادی، بهرام و همکاران (۱۳۹۷) **سیری بر نظریات رفتار رای دهندگان در انتخابات** با تاکید بر نظریه گابریل آلموند، تهران، نشر آجا
- ۲۲) مطیعی، مسعود، (۱۳۹۴) **طبقات اجتماعی و توسعه سیاسی در جمهوری اسلامی ایران: اولین کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی** (مدیریت، سیاست، اقتصاد، فرهنگ، امنیت، حسابداری)، تهران،
- ۲۳) مقدری، مهدی (۱۳۹۸) **درس هایی از حکمرانی خوب**، تهران، نشر نگاه معاصر
- ۲۴) مقدری، مهدی (۱۴۰۰) **حکمرانی خوب و توسعه**، تهران، انتشارات نگاه معاصر
- ۲۵) موثقی، احمد و همکاران (۱۳۹۴) **دولت توسعه خواه و زمینه های توسعه در ایران، نشریه: سیاست - مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی** دوره ۴۵، شماره ۴
- ۲۶) نظری، سارا و همکاران (۱۳۹۸) **راهکارهای مطلوب توسعه سیاسی در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، فصلنامه جامعه شناسی سیاسی ایران**، سال دوم، شماره ۴
- ۲۷) نقیبی فرد، حسام (۱۳۹۹) **حکمرانی مطلوب در پرتو جهانی شدن**، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی
- ۲۸) وفائی، خسرو (۱۳۹۳) **توسعه سیاسی و سیاست مدرن**: آسیب ها و چالش های توسعه سیاسی در ایران معاصر، دوره ۱۰، شماره ۲۹ - شماره پیاپی ۲۹،
- ۲۹) هانتینگتون، ساموئل و دیگران (۱۳۸۶)، **گذار به دموکراسی** (ملاحظات نظری و مفهومی)، ترجمه محمدعلی کدیور، تهران، گام نو،
- هانتینگتون، ساموئل (۱۳۹۵) **درک توسعه سیاسی**، ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران، انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام
- منابع انگلیسی:
- Anna Chwilkowska-Kubala (2021). What are the sources of regional airport economic effectiveness? The dynamic capabilities perspective with evidence from Poland,

Michael B. Dwyer (2019) "They will not automatically benefit": The politics of infrastructure development in Laos's Northern Economic Corridor, **Political Geography**10 December 2019...

UNDP (2006) **Governance for sustainable human development** .w: UNDP.

Will Jackson et al. (2020) "Meta-Analysis of Identifying Components and Functional Indicators of Governments in Political Development" **Sociological Quarterly of Political Development**, Volume 43, Number 21

Journal of Air Transport Management23 January 2021.

Bill James & Hardgrave Robert, Comarative politics: **The Quest for Theory**, Boston, University press of America, 1981

Joanie Willett (2019) Challenging peripheralising discourses: Using evolutionary economic geography and, complex systems theory to connect new regional knowledges within the periphery, **Journal of Rural Studies**14 December 2019...

Gerald and Caesar (2003) Good Governance, Principles and Theories, **Quarterly Journal of Political Theories**, Volume 28, Number 7

Gill, Graeme, The Dynamic of Democratization Elites, Civil Society and Transition Process, Memillan, 2000

Hyum. Robert (2016) "Government and Homogeneous Political Development" **Quarterly Journal of Political Studies in Developing Countries**, UNESCO, Volume74, Number 9- 10

Kaufman, Douglas North, and Ronald Coase (2001), Governance: Exercising Authority through Formal and Informal Institutions and Traditions for the Public Interest, **Quarterly Journal of Political and Government Studies**, Volume 21, Number 18

Fitri RahmaftriaPhilip L. PearceHeru P. H. Putro (2020) Tourism planning and planning theory: **Historical roots and contemporary alignment, Tourism Management Perspectives**8 June 2020...

Mackenzie et al. (2017) "The role of government in the development of civic institutions and its impact on the political development process" Study of 48 developing countries between 1980 and 2015 "**Quarterly Journal of Foreign Policy Studies**, Berkeley University, London, Volume , Number 6- 5

Maree FudgeEmily OgierKaren A. Alexander (2020) Emerging functions of the wellbeing concept in regional development scholarship: **A review, Environmental Science & Policy**7 November 2020...